

v večnost priti na pomoč z duhovno tolažbo“ (kakšna interpunkcija!). Z ozirom na to, da potrebnih prepon ni tukaj, ugibaj čitatelj še zmisel: Ali so samostani in župniki imeli „na pridganco“ slovesnost? Ali je prebil — Plobel namreč na stolu ali deski? Ali pa so morebiti na stolu — deski bili ujeti Prusi?! No, misleč si dotično interpunkcijo, imaš pa besedno razstavo, kakeršna v slovenščini ne velja! — Razven teh in drugih napák slovniških pa nahajamo v tej knjigi, a bolj v drugem delu, tudi nekaj oblik, besed in rekov iz vzhodnega narečja, baš krajevnega, kar bode morebiti nekaterim zapadnjakom menj ugajalo, tu in tam mogoče da jih še motilo v razumevanji; n. pr. kda, zbojali so se, obleč, pojdočki, pital (vprašal), štel (čital), hram (hiša), a hiša (soba), Dora se je oženila, veli na sam vuzem (bajè uprav na véliko noč) i. dr. —

Tóliko bi podpisani izvestitelj imel poročati o Meškovi-Simoničevi knjigi, v kateri sta nam gg. pisatelja pokazala „v skromnih črticah blagega moža — Gr. J. Plohla —, ki še sedaj s svojimi dobrimi deli med nami živi“; a sta nas tudi vodila „v divni kraj slovenske zemlje med Dravo in Muro“, omenjajoča „nekatero toge in bridke čase, ki jih je tekom stoletja prebila.“ Priporočujè lepo to knjigo Slovencem domorodcem, pridružujemo pa se konečno tudi mi domorodni želji izdateljevi: Tá mili raj slovenski, zavičaj še Stanku Vrazu in Franu Miklošiču, „naj ohrani bistra in trezna glava našim unukom slovenskim na veko-večne čase!“

Andrej Fékonja.

IX.

Stapleton.

Neznanega prelagatelja evangelija preložena po Stapletonu v XVII. veku. Objavil A. Raid (ponatis iz progr. vel. realke l. 1887 i 1888). V Ljubljani 1888, 8°, 122.

Prvi del te lepe razprave, obsezajoč tekst, bil je objavljen že v lanskem programu (cf. Zvon VII, 575), drugi del t. j. razlaga jezikovnih posebnostij prevoda, izšel je letos. Kolikor morem soditi, izdan je tekst natančno z vsemi rokopisnimi posebnostimi v pravopisu in grafiki — saj je rokopis še dosti lepo pisan — in v tem oziru je g. izdajatelj zadostil kritičnim zahtevam. Veseli smo, da ni g. pisatelj samó kratko in sumarično poročal o najvažnejših svojstvih jezikovnih, nego da je o tem poročal podrobno. Posebno mi je omeniti, da je natančno razpravljal o sintaktični strani in dodal slovarček ptujk, večinoma nemških, in nekterih zanimivih besed. Germanizmom

v sintaktičnem oziru je odkazan poseben in precēj velik prostor. — S slovniško razlago se moremo večinoma strinjati, samó semtertja so mo-goči tudi drugi nazori, in te hočem tukaj omeniti. Naslednje opazke naj bodo zdaj že pokojnemu pisatelju moja hvala za njegov lepi donesek.

Najprej nastane vprašanje, v katerem narečji je pisan ta prevod. G. Raić misli, da je bil pisatelj Dolenjec in sicer blizu Ljubljane (str. 70, 99), zakaj, tega ne pozvemo. Meni se to ne dozdeva verjetno, jaz ne morem najti nobenih zanesljivih jezikovnih kriterij — in drugih pri tem vprašanju nimamo — iz katerih bi mogel sklepati, da imam pred seboj dolensko narečje. Kar se tiče refleksa stsl. *ѣ*, kateri je v naglašenem zlogu *e*, *ej* in jako redko *z*, v nenaglašenem *e* in *z*, takó se iz tega ne dá nič sklepati. Tudi v Skalarjevem rokopisu (1643), kateri je pisan v gorenjščini, najdem, kakor v dolenskih pisateljih za *ѣ* ne samó *e*, nego tudi *ej* in redkokrat *z*; to velja tudi o vinogradskem zakonu iz l. 1683. pisanem v gorenjščini, o Rogeriji in Basarji. Omenjeni refleksi *ѣ* tedaj nikakor ne dokazujejo, da je narečje dolensko, nasprotno pa imamo v prevodu nekaj kriterij, kateri odlično nasprotujejo pisateljevemu nazoru. Mislim tukaj na *o* mesto *u* n. pr. dat. sgl. gospodaryo 10, volko 11, shafarió 12, krayo 76, tymo 4, nemo 26, hodobnu 12, vkop 12, 18, 55, fgoblene 18, fgoby 34, sgoblenu 34, kopze 40, vozहितe 82. To nadomeščevanje *u* z *o*^{jem} nahajamo samo v gorenjskih pisateljih, takó n. pr. v Skalarji, v vinogr. zak. (1683), v Rogeriji, Basarji; v drugih pisateljih tega ni ali pa samó izjemno. Dalje ne pozna naš rokopis skupine *šž*, nego piše dosledno za njo *š*, za kar imamo mnogo primerov. Če bi bil rokopis pisan v dolenski, morali bi imeti dosledno ali pa vsaj v veliki večini *šž*, kakor imajo to Truber, Krelj, Dalmatin in tudi Hren; *š = šž* je znak gorenjščine; Skalar piše n. pr. zheshena 2 a, 11 a, sapusheni 8 a, obijshesh 10 b, prebiualishzhe 21 a, pokorshino 23 b, pohleushine 71 b, etc. v vinograd. zak. gosposhine 9, dopushena 10, perpushenu 22, potrebshina 40 etc. v Rogeriji vojsháka 319, pokorshino 320, siróushino 320, vofhim 1, etc. V štirih slučajih nadomeščuje *h* soglasnik *g*, kar je svojstvo gorenjščine, v dolenskih pisateljih XVI. in XVII. stol. tega ne berem, le redko pri notranjskih. Ti štirje primeri, katerih ni nikjer omenil pisatelj so: terh 44, noh 48, dolh 66, kreh 79 in v Skalarji čitam npr. nadloh 334 b, v Roger. nadluh 367, predóuh 381, etc. Iz navedenega sklepam, da je Stapleton pisan v gorenjščini, nikakor pa ne v dolenski. Izprememba dolgo naglašenega *ó* v *u* je sicer v dolenskih pisateljih najbolj prodrla, toda tudi pri gorenjskih se je jako razširila, in kar se tiče našega rokopisa, moramo reči, da stoji v mnogih slučajih *o*, kjer ima Dalmatin *u*, in sicer v ónih evangelijih, katera je naš neznan prelagatelj prepisal iz Dalmatinovega sv. pisma.

Obžalovati je, da je pisatelj samó našteval vse zanimive oblike in sploh posebnosti, da se ni skoraj nikjer spuščal v razlago. To naštevanje je sicer prav vestno in natančno, toda ravno kritično ni, in mnogokrat je tudi nejasno, kako si misli pisatelj ta ali óni pojav; v drugih slučajih je pa zopet prišlo v jedno predalo, kar ni nikakor v nobeni notranji zvezi. Da omenim samó nekaj: na str. 57 čitamo *e* stoji za stsl. *o*: prerok, volev, žalest; to so tri čisto različni pojavi in sicer vsi trije niso fonetični pojavi, nego pri prvih dveh je vplivala analogija (o prvem slučaju bi se še dalo reči, da je fonetičnim pótem *e* nadomestil *o*, toda vzrok temu je bila tudi analogija), zadnji primer je pa pomota; isto velja o nadomeščenji stsl. *o* z *a*, *e* z *a* etc. Vender ne smemo te nejasnosti, katera izvira iz prevelike kratkosti šteti pisatelju v velik greh: prostor — in ta je pri vseh programih dovolj omejen — mu ni dopuščal, da bi bil obširneje in točneje razpravljaj o tem in ónem; če bi bil to storil, ostala bi mu bila polovica razprave za prihodnji program. Da se je povsod vestno oziral na stsl. in tudi na druge slovanske jezike, to moremo le odobravati; želeli bi bili celó, da bi v glasoslovji še bolje bil kazal na jednake pojave sorodnih jezikov. Da se pri historičnem raziskavanji slovenskega jezika moramo vestno ozirati na staro slovenščino, to je zdaj tako splošno priznано, da ni treba o tem dalje govoriti, brez staroslovenščine pač tudi nam ni nulla salus. Vender se mi dozdeva, da je g. pisatelj v zadnjem delu svoje razprave t. j. pri sintaksi etc. v marsičem zgrešil pravi pot primerjanja. Mi vender jezikovno moremo primerjati samó jednake redakcije. Ali je nam pisatelj besedico „ondakaj“ v stavku: ondakaj so pakh postavlene belle . . . „krugle“ s tem kaj bolj pojasnil, da je po nepotrebnem dodal še iz Küzmiča bilo je tam šest kameni verčov in iz stsl. zbornikov „bě že tu vodonošb šestb?“ — in takih primerov je mnogo. Na ta način se samó staroslovenščina spravlja ob veljavo. Nerazumno mi je, zakaj je pisatelj rabil pri primerjanji nekritično izdajo Ostromirovega evang. prirejeno po Hanki, je li res ni v knjižnici ljubljanski še zdaj izvrstne izdave Vostokovove, katera ima sicer tudi nekaj malih nedostatkov v paleografičnem oziru, kakor jih tudi fotolitografična izdava ni prosta?

Morda bi bilo bolje, da je pisatelj pri glasoslovji razvrstil gradivo na staro slovenski podlagi, na ta način bi bilo marsikaj bolj skupno, zdaj moramo npr. posamezne reflekse stsl. *ѣ* iskati na treh mestih str. 56, 58, 60; nekaj celó pri glasoslovji omenjenega ni; takó n. pr. pozvemo šele na str. 91. slučajno, da stoji v mnogih slučajih *per* za *pri*. Dobro bi bilo tudi ločiti refluks stsl. *ръ*, *rb*, *lb*, *lb* od ostalih primerov *ь*, *ѣ* in posebej govoriti o tem. Toda to so samó malenkosti, o katerih smo lahko različnega mnenja. Ne strinjam se s pisateljem, če misli, da je *a* = *ѣ*, *ь* v naglašanih sufiksih kakor dolžan zakrivil pisavo mutac, šal, peršal; nejasno mi je, kakó more pisatelj

reči, da *e* stoji za stsl. *ѣ* v *be*; *be* = *bi* pač ne odgovarja stsl. *bě*, nego *by*; v *sabo*, *zabo* imamo res *a* tam, kjer stsl. *o*, toda naš *a* se ni razvil iz starejšega *o*, kateri tudi v stsl. najbrž ni prvoten, kakor tudi v *māno* ne, podstavna oblika za slovenščino je *тѣбоја*, *сѣбоја* ali bolje rečeno, vplivala je analogija instr. *мѣноја*; nekoliko dvojbeno mi je tudi, je li se res *e* v *neh*, *nem*, *jem* razvilo glasoslovnim pōtem iz *nih* etc. V rokopisu je sicer dovolj primerov za oslabljenje *i* v nejasen in kratek glas, za kateri se piše *e*, toda jednake oblike nahajamo tudi v Trub. npr. *fuiēh* 13 ta drugi deil t. nov. test. *fuiem* 22, kjer še ni najti omenjenega pojava (*e* = *i*), in zato bi se dalo misliti, da je v omenjenih slučajih vplivala analogija vseh ónih oblik in sklonov, kjer stoji *e* (*jega*, *jemu* etc.) in nekoliko tudi sklanjava zaimka *тѣ*. Gotovo ima g. Raić prav, če misli, da so partic. glagolov II. vrste na — *nel* n. pr. doteknel se razvili iz starejšega — *nil* in da je to po analogiji glagolov IV. vrste nadomestilo starejši *nol* (*nal*). Na str. 57 govori o *i* = stsl. *ѣ*, *ѣ*. To je zopet nenatančnost. V teh primerih (*gladik*, *čzstil*, *tzmnica* etc.) je starejši refleks stsl. poluglasnika *e* in iz tega se je še le razvil ali oslabil óni glas, kateri se zaznamuje z *i*; to najbrž tudi g. pisatelj misli. Primer *kryvi* pa ne spada semkaj; to obliko beremo tudi pri drugih pisateljih, kjer se še ni *e* iz *i* razvil, tukaj je vpliv nom. sgl. kri na ostale sklone. Tudi naš loc. sgl. imeni ne odgovarja neposredno stsl. imene, nego imeni; zadnja oblika že prevladuje v stsl. spomenikih prav izdatno prim. Scholvin, Die Declin. in den panon. — slov. Denkm. 48—51. isto velja o loc. sgl. *nebesi* (str. 58).

Mnogokrat nahajamo v Stapletonovem prevodu v partic. pf. II. *ol* mesto *el*, *al* (stsl. *alѣ*, *lѣ*), tedaj *o* m. *e*, *a* n. pr. *perblifhiuol* 1, *vkafol* 1, *rekol* 2, 3, 4 etc., *fhlifhól* 3, *poslól* 3, *perpraulól* 3, *poslól* 8, *sesól* 17, *pelól* 18, *potreboul* 26 etc. — bolo m. bilo je pač samó pisarjeva pomota. Kakó je to tolmačiti? Meni se dozdeva, da je pisatelj govoril že *šow*, *poslow*, *pelow*, a navajen je bil pisati *l* v partic. in takó je pridržal *l*, a samoglasnik nadomestil z onim, ktereга je izgovarjal. Na vsak način je vplival tukaj temni glas *l*. Da se je, če ne v istem času, takó samó malo pozneje izgovarjal *l* (t. j. *l*) kot *vo* razvidimo iz vinogr. zak. (1683), kjer nahajamo že nekolikokrat *u* za *l*, pri vsem tem ne smemo pozabiti, da ne vemo natančno, iz katerega časa je naš rokopis.

Na str. 60 čitam: »mesto mehkega *l* (*lj*) piše naš prelagatelj samó trdi *l*: kral poleg: kraljevstvo (kakor da bi pisal: kraljevstvo; *lj*, ki ni grafično izražen, vpliva na nasledni samoglasnik)« — jaz ne vem, kako hoče g. pisatelj iz tega, da se govori kraljevstvo dokazati, da je *l* bil še v XVII. stol. mehak; *l* se je lahko že zdavna strdil in *e* je moral ostati ipak ne izpremenjen, če ni prodrla analogija ostalih glagolov na — *ovati*; saj govo-

rimo tudi zdaj v nekterih krajih kraljestvo s trdim / in to čisto nič ne ovira samoglasnika *e*; v jezikovnih pojavih se ne sme prezirati kronologija. Je li v hočmo, očmo, hočte res *e* izpadel, ni gotovo. Ne smemo pozabiti, da drugih primerov izpada samoglasnika *e* v tem rokopisu nimamo, kajti katri m. kateri je pomota. Mi čitamo take oblike brez *e* že v Krelji n. pr. ozhmo 29 a, kjer tudi ni drugih primerov za omenjeni izpad. Morda je pri 1. in 2. plur. hočmo, hočte vplivala oblika hoč, katero ima tudi naš rokopis in katero je jezik takrat gotovo smatral za 2. sgl. praes. Tudi g. Raič (str. 72) misli, da je to 2. sgl., to je precej dvomljivo, cf. Miklos. III.² 91, 160, kjer omenja baš ta primer iz Stapletona. Mikl. smatra hoč za impr. stsl. hošti, katero že v starih spomenikih stoji tudi mesto hošteši. Obliko hoč rabi Krelj pogostem n. pr. beri od tiga vezh, zhe ôzh ta 8. kap. 51 a, gospod, zhe ôzh morash me ozhiftiti 71 a in baš tudi na istem mestu, kakor v Stapl. namreč Mat. XIII. 28 beremo: ôzh li tada da gremo inu sberemo lulko 83 a etc.

Izpadel je pa popolnoma skoraj ves konzonantizem; res je, da tukaj ni mnogo zanimivega, ipak bi bilo dobro omeniti nekaterih posebnostij. O *h* = *g* sem že govoril, omenjam tedaj prehod mehkega *t'* v *k*: kakaye (tjekaj) 1, kakaie 20, kakai 12, kyakaj 20, kiakye 24, kakaj 28 etc. pa takisto tiakai 8 (bis), 12, 36, 50; jednako čitamo tudi v Skalarji pru^{ki} 6 a, 7 a, trekij 16 a, trekizh 18 a etc. Odkod je vzel prelagatelj skupino *vn* m. *mn* (vnoshizi 19, 60), kar je posebnost kajkavščine, ne vém povedati. Meni se sploh dozdeva, da jezik našega prevoda ni jednoten, da je nekako čudna méšanica; ali je morda verjetno, da se je v istem narečji govorilo: ino, nu, no, inui, inoi, noi, ali pa: dotler, datler, dokler, ali shel, shol, shal? *V. Oblak.*

(Konec prih.)

L I S T E K.

Anton Raič. †

Iz Prage nam je došlo žalostno poročilo, da je ondu v splošni bolnici po večdnevni borbi s smrtjo dné 16. t. m. ob 2. uri zjutraj izdihnil dušo svojo gospod *Anton Raič*, c. kr. profesor na véliki realki v Ljubljani, odbornik »Maticе Slovenske«, tajnik »Slovenskega podpornega pisateljskega društva«, odbornik »Ljubljanske podružnice avstrijskega uradniškega društva«.

Pokojnik je bil porojen dné 19. aprila 1845. leta pri Mali Nédelji v ljutomerskem okraji iz kmetskih roditeljev. Gimnazijske studije je dovršil leta 1867. na mariborski

Gegenwärtiger Stammbaum wird aus den ämtlichen Taufbüchern hiemit bestätigt und bezeuget, dass Franz Preshern dem Stifter Johann Batta Preshern, weil. Probst anverwandt sey.

K. k. Pfarrhof Radmannsdorf den 10. October 1816.

Georg Preshern
geb. 1805

L. S.

Philipp Jacob Groschel m. pr.
Stadtpfarr-Vicarius.

Bruder des obigen Franz.

Die Richtigkeit der in rückseit'ger Stammbaums-Angabe enthaltenen zwei Gebrüder *Franz* und *Georg Preshern*, in Rodain getauften, wird hiemit auch vom Unterzeichneten ämtlich bestätigt.

Franz v. Sales Christiani m. pr.
Ortspfarrer.

L. S.

Književna poročila.

Stapleton.

Neznanega prelagatelja evangelija preložena po Stapletonu v XVII. veku. Objavil A. Raič (ponatis iz progr. vel. realke l. 1887 i 1888). V Ljubljani 1888, 8°, 122.

(Dalje in konec.)

Ne vem, zakaj govori pisatelj o a/ɤ- in a/o-deblih; kje je pa pri ɤ/o-dekl. kak a-element? To je pač po stari teoriji, kateri se zdaj neče več verjeti; sicer to ni nobenega pomena, da le razumevamo pisatelja, kaj hoče povedati. Pri acc. sgl. ɤ/o dekl., kakor Achaz, Achim, Amon etc. bi bilo dobro dostaviti, da so najbrž neizpremenjeno vzeti iz izvirnika, da tedaj niso narodne oblike, kakor je tudi voc. Philippe vzet iz latin. originala, kar sicer ni dostavil pisatelj. Nerazumno mi je, kakó more pisatelj reči nom. pl. končuje se i na e in potem navesti primere *vetrove*, *volove*, jeli tukaj končnica res e? Meni se sploh ne dozdeva gotovo, da bi omenjene oblike neposredno odgovarjale staremu nom. pl. na *-ove*, mogoče je, da so se iz starejšega *ovi* (kateri je iz *ove* po analogiji nastal) fonetičnim potem razvile t. j., *i* se je nadomestil z *e* kakor v mnogih drugih slučajih, zato si ne upam teh primerov naravnost primerjati s stsl. *ove*. Med starejšimi gen. plur. ɤ/o-deb. brez *-ov* se mora prečrtati korb (str. 62); ker se v mnogih krajih govori v nom. sgl. korba (tedaj gen. fem.), dasi tudi korb. Nejasno je tudi, če pravi pisatelj, da se acc. sgl. a-deb. končuje tudi na *u* in če navaja za primer *cerquu*, tukaj se je pač, o čemer najbrž tudi g. Raič ne dvoji, *u* glasoslovno razvil iz *-ev*, kar nam kaže že nom. sgl. *cerku*. Gen. pl. *rizh* (rič) ne morem najti v tekstu (14), jaz čitam tamkaj *rizhi*; gen. plur. stran je od nom.

strana, kakor to nahajamo v Krelji, Dalmatinu etc. Da se ima v našem rokopisu v gen. loc. dat. in instr. plur. sestavljene sklanje čitati ih, im, imi za bh, bm, bmi, mi je nekoliko dvojbeno, pričakovali bi potem vsaj nekolikokrat pisavo *eh* etc. Ravno takó ni gotovo, da stoji tudi v loc. sgl. *im* jednako instr. radi tega, ker se je govorilo *bm* v obeh sklonih. Mi nahajamo že izključljivo v loc. *im* v spomenkih, kateri ne poznajo prehoda nenaglašnega *i* v poluglas *b* = *e* in jaz tudi ne verjamem, da bi bil na isti način tolmačiti martwech v celovškem rokopisu. Mi imamo tukaj najbrž mešanje loc. instr. in tudi dat. sgl. sestavl. in pronom. skl., kakor je to tudi v drugih slovan. jezikih, saj čitamo per nemu 6, 28, v niemu 32, v nemu 63, v temu 63. V Stapl. nahajamo samó tvoj, svoj in ne kakor n. pr. v Truberji tuj, suj; med zaimki ne najdem nikjer *oben*, *obeden* in vender bi bilo potrebno omeniti, da prelagatelj piše te oblike n. pr. obeniga 13, 19, obene 25, obeden 33, 78, oben 55.

Da v loc. sgl. a-dekl. *e* odgovarja naravnost stsl. *ĕ* kakor v kajkavskem narečji, to je neverjetno; sam pisatelj je te oblike na strani 64. prav tolmačil.

G. pisatelj misli, da je instr. in dat. pl. *z/o*-dekl. na *am* »bolje lokalnega nego temporalnega značaja, i da jim je vzrok iskati v organskih prikaznih«. O tem je jako dvojiti in jaz še vedno ostanem pri svoji in Škrabčevi razlagi te oblike in sicer, ker 1. če je *am* glasoslovno iz *om* nastalo, takó je popolnoma nejasno, zakaj nahajamo poldrugo stoletje prej *am* pri neutr. nego pri masc., in zakaj je ta oblika pri nekaterih pisateljih pri neut. že v veliki večini, pri masc. je pa še ni najti, 2. ker je pri nekaterih starih pisateljih *am* že v večini, nadomeščevanje nenaglašnega *o* z *a*^{em} se pa še komaj najde 3. ker se še zdaj *am* govori v nekaterih iztočnih krajih pri neutr. dosledno, kjer se ne izpreminja *o* v *a*. Da je *am* v nekaterih narečjih prej nastopilo in predrlo, kakor v drugih, o tem nikdo ne dvoji, saj še zdaj v nekaterih narečjih ni najti te oblike; pa tudi jedno in isto narečje se je v tem oziru časoma izpremenilo in zato mislim, da je *am* tudi končnica »temporalnega značaja«. Hren in Schönleben sta pisala v istem narečji, dà, Schönlebnova Evangel. so samó druga izdaja Hrenovih, in vender je, kar se tiče te končnice dovolj razlike med njima: v Schönlebnu je že več primerov z *am*. Ali primerjajmo Skalarja in Rogerija; v prvem je še precéj oblik na *om*, *em* in končnice *am* še ni popolnoma predrlo, v Rog. pa nahajam samó *am*. — Dobro je opazil pisatelj (str. 70), da je že v naših starejših pisateljih najti vpliv drugih narečij, da si je gorenjski pisatelj izposodil marsikaj od dolenjskega.

Na str. 73. čitamo naslednje meni nejasne besede: »ne moremo sicer ajiti, da je v nsl. pri glagolih II. vrste neka nepravilnost glede obraževanja trpnopreteklega deležnika, in ta slovniška prikazen ni dovolj pojasnjena«.

Ali ni že sam pisatelj na str. 57. dobro opomnil, da je pri teh glagolih v marsičem vplivala analogija glagolov IV. vrste? — G. Raić graja pisavo dvigniti, on hoče imeti dvignoti, češ, takó se govori dandanes med kajkavskimi, štirskimi in prekmurskimi Slovenci in potem še dostavlja: „ker je v izgovarjanji glagolov II. v nedoločniku tolik razloček, zato smo tega mnenja, da je v tem, kakor v inih enakih i tem podobnih slučajih ozirati se na druga slovenska narečja; na staroslovenščino« in potem »ne moremo nikakor razumeti, zakaj bi ravno v nedoločniku, pri glagolih II. vrste bila ta izjema«. Podlaga naši književni slovenščini je dolenjščina in ta je imela po analogiji IV. vrste — niti v nedoločniku in ker je naš pravopis historičen, ohranila se je ta pisava (niti) tudi tam, kjer je *i* že oslabel, saj mi pišemo v mnogih slučajih *e* ali *i* *u*, kjer ga zdaj večina národa ne izgovarja, samó radi tega, ker je naš pravopis historičen, ne pa morda zato, ker se starejša oblika nahaja še v kakem slovenskem kotu. Zahtevati, da bi bila v takih slučajih stsl. t. j. cerkovnoslov. jezik merodajna in ker ona ima náti da moramo tudi mi pisati *noti*, je takó kakor, če zahtevam, da se naj glasi acc. pl. *1/0* dekl. na *i*, ker ima tudi stsl. *11* in ker še po nekaterih krajih nahajamo to obliko. Stsl. je sicer neobhodno potrebna pri razlagi nsl. oblik etc., ali pri določilu našega književnega jezika vendar ni odločevalna; zgodovine jezika ne smemo prezirati; pri pravopisu velja stat pro ratione usus.

Oblike *živejo*, *nevidejo* je prav razložil pisatelj (str. 71). Pri razpravljanji sintaktičnih pojavov se je oziral vestno na druga starejša sloven. evangelija, na Dalmatina, Hrena in Petretiča, tudi Kúzmičev Novi zakon je uporabil. Le na ta način je mogoče dobro spoznati, koliko se jezik Staplet. prevoda oddaljuje od jezika drugih starih pisateljev. Posebno natančno govori o futur. in mislim, da piše prav, če trdi, da so tvorbe *imaš moliti* etc. nastale po nemškem vplivu, da njim tedaj ni nič skupnega z enakimi tvorbami v drugih slovan. jezikih. — Kar se dostaje infinit. je opomniti, da se ni samó v dolenjskem narečji XVII. stol. pomešal s supin. nego tudi v gorenjskem npr. Skalar piše so zazheli . . . sdihuati, iokat inu plakat 72 b, uredit 106 b, spumnit 5 a, premislit 6 b, vstrashit 8 a, sahualit 9 b, odreshit 12 a, premislit 13 b, pomagat 11 a, beshat 21 a, veruat 16 b; takó tudi Hren npr. vidit 6 b, saftopit 22 a, Schönleben hodit 57, poflushat 81, pojemat 254 etc. Razumevno, da ima pri teh pisateljih kakor takisto v Staplet. prevodu supin. tudi *i*. K leksikalnemu delu (str. 110—122) dostavim samó, da izraz *fortuna* (tempesta) živi tudi v Savinjski dolini; v Staplet. prevod je pa lahko prišel iz starejših evangel. tekstov, kajti tam ga nahajamo pri Truberji, Krelji in tudi v Truberjevi čakavski (z glagolico tiskani) postili. Prav dvojbeno je, znači li *mina* res fulgur v stavku: sakai munu koker blisk gre od fonzhniga ifhoda inu fueti do fahoda; stavek potem ne da nobenega zmisla. Ta evang.

je baš prepisan iz Dalmatina in tudi ta stavek se strinja popolnoma z Dalmat., samó da ima on *raunu* in zato mislim, da *munu* ni nič drugega, nego navadna pomota, kar se razvidi že iz latin. teksta sicut enim fulgur etc.

Težko je določiti, iz katerega časa je ta prevod. G. pisatelj misli (str. 3 in 49), da iz početka XVII. stol. in sicer pred letom 1612., ker prelagatelj ni poznal Hrena, in radi oblik *čo*, *hočo*, *nečo*. Iz tega, da prelagatelj ni imel ali pa poznal Hrena, ne smemo še sklepati, da je naš prevod starejši od Hrenovih Evangelij in omenjene tri oblike tudi ne dokazujejo, da spada v začetek XVII. stol. Res je, da ima ta prevod baš tam *hočo*, kjer ima njegov original t. j. Dalmatin že *hočem*, toda vendar ne smemo pozabljati, da te arhaistične oblike nahajamo še v drugi polovici (zadnji četrtini) XVII. stol. Če sodim po jeziku o starosti rokopisa, dozdeva se mi vedno, da spada v sredino XVII. ali celó v drugo polovico omenjenega stoletja. To ne sodim radi mnogih oblik instr. in dat. plur. na *am*, ker dobro vem, da si v tem rokopisi in tiski niso jednaki, da so drugi mnogo konservativnejši, nego iz drugih posebnostij. V prvi vrsti govorí za omenjeno dobo redukcija nenaglašene *z* v nekak poluglasen *e*, ta pojav je že močno prodril v jeziku našega rokopisa in v tem se jako razlikuje od Hrena. Ta pojav nahajamo v sredini XVII. stol. n.pr. v vinogr. zak. (1644), prisegah ljublj. mesta in Skalarji. Da, v jednom slučaju je celó *z* popolnoma izginil: mat. 7.

Da naš prelagatelj ni zajemal iz Hrena, v tem se strinjam z g. Raićem, če pa misli, da je samostalno prelagal, da ni rabil tudi Dalmatina, takó se moti. Že na drugem mestu (Archiv für slav. Ph. XI, 260—264) povédal sem, da je mnogo evangelij naravnost prepisal iz Dalmatina ali pa iz Hrena, najbrž pa iz prvega. Ker je namreč Hren sam pridno prepisoval Dalmatina, določiti ni lahko, kateri mu je služil pri prevajanji. Pri novem primerjanji sem se uveril, da je imel pred seboj Dalmatina in ne Hrena. Mogoče je najti precèj mest, kjer se Dalmatin in Hren razlikujeta in v teh slučajih se strinja naš tekst z Dalmatinom. Navajam samó nekaj primerov. Math. XX. ima Dalmat. nebesku krajeftvu je *glijh* enimu hishnimu ozhetu — Hren pa: tu Nebésku krajeftvu je *enaku* enimu Hishnimu ozhétu — naš tekst: Nebesku krajeftvu je *Glijh* enimu Hishnimu Ozhetu; Dalmat. Satu ker nas nej nihzhe *vdinjal*. — Hren: Satu, kèr nafs néj nihzhe *najél* — Stapl. Satu, kyr nas ni nihzher *vdinol*; Dalmat. Kadar je pak vshe *posnu bilu* — Hren: Kadár fe je pak vshe *posnilu* — Stapl. kar ie pakh ufhe *posnu billu*; Luc. VI. ima Dalmat. Ne *ferdamujte*, taku tudi nebote *ferdamani* — Hren, *nepogublujte*, taku tudi *vy* nebóte *pogubleni* — Stapl. Ne ferdamuite, taku tudi ne bote *ferdamani*; Dalmat. eno polno, *nattasheno* . . . mero — Hren: Eno polno, *verhovato* . . . méro — Stapl. Eno polno, *nattasheno* . . .

mero, Dalmat. Koku ti pak vidish eno troho v' tvojga Brata okej, inu bruna v' tvoim okej *nepozhutish?* — Hren: Kaku ti pak vidish eno troho v' tvojga brata ozheffi inu bruna, kir je v' tvoim ozheffi *nepremislifh?* — Stapl. Koku ti pakh Vidish eno troho V tuoiga brata ozhefi, inu bruna v tuoim ozhefi ne *pozhutish?*

Prostor mi ne dopušča govoriti še o tem in ónem; posebno bi bil rad omenil še vseh ónih toček, kjer se strinjam popolnoma z g. pisateljem. Želim samó, da bi nam tudi prihodnje leto kdo podal jednak donesek — v ljubljanski knjižici je še dovolj gradiva nakopičenega, katero čaka svojega možá. — Ko je bila ta ocena že odposlana, dobim tožno vest, da A. Raića ni več. Ž njim smo izgubili marljivega preiskovalca slovenščine, kateri bi bil na tem polji še storil marsikaj.

V. Oblak.

Imenik krajepisnih imen slovenskih.

Durch die Ortsnamen, die ältesten und dauerndsten Denkmäler, erzählt eine längst vergangene Nation gleichsam selbst ihre eigenen Schicksale, und es fragt sich nur, ob ihre Stimme uns noch verständlich bleibt.

W. v. Humboldt.

Pod okriljem »Matiče Slovenske« zasnovalo se je že leta 1876. velevažno podjetje, izprožili so že takrat rodoljubi misel, da je treba zbrati krajepisna imena po vsem Slovenskem, spoznali so živo potrebo krajepisnega imenika, ki so ga pogrešali ne toliko v praktičnem življenji, kolikor v znanstvenih preiskavah. Prvi je to misel izprožil g. prof. M. Pleteršnik v seji »Matiče Slovenske« dne 13. julija leta 1876., in njemu je naročila »Matica«, naj nabira krajepisna imena slovenskih dežel. Gospod Pleteršnik je nabiral ta imena, vendar vspeh temu nabiranju ni bil povse ugoden. Mnogo tega, kar se mu je poslalo, porabiti se bode dalo zelo dobro; mnogi zapiski pa niso bili dosti obširni in iz mnogih krajev ni se mu poslalo nič. Da bi to velevažno podjetje nadaljevali, osnoval se je poseben odbor, da znova nabira imena po vsem Slovenskem, da torej započeto delo popolni, dovrši, uredi in za tisek priredi. Da se je ta odbor osnoval, ima največ zaslug g. dr. Milkovicz, ki je to misel znova izprožil in največ pripomogel, da se je zbralo kolo razumnikov, kateri so se dela zdušno poprijeli in kateri je bodo s pomočjo »Matiče Slovenske« ter ostalih rodoljubov po vsem Slovenskem izvestno tudi srečno začelili. Ne vémo sicer, koliko uspeha bode imel novi odbor; ali toliko slutimo, da bode imel vsekako več sreče, ker se je danes v obče vzbudilo tudi pri nas Slovencih večje zanimanje za domačo zgodovino.

Naša lepa in nam toli mila domovina slovenska je ravno v zgodovinskem, osobito pa v topografskem pogledu velevažen izvor za jezik in zgo-